DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE VARIOLA.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, SS. T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

ROBERTUS JAMESON,

BRITANNUS.

Ad diem 13. Junii, hora locoque solitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXIV.

JACOBO VEITCH AB ELLIOCK,

ARMIGERO;

In curia civili apud Scotos ſuprema,

Ex XV Judicibus,

Viro juſtitiae amore, literis,

Et humanitate inſigni,

Hoc opuſculum,

D. D. C. q.

AUCTOR.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

VARIOLA.

DEFINITIO.

"VARIOLA" est "synocha contagiosa cum vomitu, et epigastrio presso dolore. In ea, tertio die incipit et quinto finitur eruptio papularum phlegmonodearum, quae spatio octo dierum in suppurationem et crustas demum abeunt, cicatricibus depressis seu foveolis in cute saepe relictis."

HISTORIA SYMPTOMATUM.

Sive praesens eorum vehementia, sive finis spectatur, duplex symptomatum facies est. Altera

difcreta, altera confluens, vulgo dici folet, et varietates appellandae funt. Utramque fuo ordine, ita ut conftantiora fymptomata fola comprehendantur, percurremus.

In tria tempora, ut ex definitione patebit, fymptomata dividenda funt. Primum eft ab initio morbi ad exitum papularum; alterum ab hoc ad earundem confummationem, feu ftatum earum inflammatorium finitum; tertium hinc ad morbi finem. Horum temporum ratione habita, utriufque ordinis fymptomata exponemus.

DISCRETÆ VARIOLÆ.

Primi temporis fymptomata funt, languor, laffitudo, frigoris, cum calore alternatio; pulfus frequentes, capitis, tergi, et lumborum dolores, cum vomitu naufea, anxietas, et circa praecordia gravitas, fcrobiculus cordis tactu dolens; in adultis plus minufve fudoris; in infantibus et teneris natu pueris, convulfiones.

Ad fecundum tempus, pertinent papulae phlegmonodeae *, feu "maculae rubrae, acuminatae,"

* Cul. defin. gen. morb. G. 25.

tae *," tertio die exeuntes, initio rariores, et vultum, mentum, et pectus occupantes, paulatim per reliquum corpus crescentes, et quinto demum die exire desinentes. Hoc tempore, febris et reliqua symptomata aut remittunt aut desinunt.

Quorum in loco magis minusve jam guttur dolere incipit. Cujus doloris, pro numero pustularum et inflammationis mensura, magnitudo est. Biduo, quo haec fiunt, cutis, primumque vultus, et praecipue palpebrae, dein manus, postremo pedes, cum tumore inflammantur.

Quod ad tertium tempus attinet, post quintum diem papulae, magnitudine usque ad septimum crescentes, ab hoc ad nonum fere halitum habent ad puris naturam paulatim inclinantem. A nono die ad undecimum circiter, pustulae, quae hactenus albidae fuerant, flavescere primum, dein fuscum colorem acquirere, et simul exsiccari, incipiunt. Id primum in vultu, dein in reliquo corpore fit. Hoc potissimum tempore justum pus gignitur. Sub quartum decimum diem, tumor praecipue, et primum vultus, dein manuum, crurum, et pedum, subsidit, et mutatae in crustas pustulae eodem tenore abscedunt. Haec variolae dis-

* Sauv. sp. 2. G. Variol.

discretae, omissis quibusdam minus proprie ad eam attinentibus, symptomata fere sunt. Et ejusmodi, vel etiam multo mitior, plerumque est variola insitiva, ubi recte administratur. Materia variolosa ejusdem generis hic ubique est, nisi quod in verrucosa nullam pustulae capiunt.

VARIOLÆ CONFLUENTES.

Symptomata variolae confluentis non solum vehementiora, quam discretae, sunt; sed nova quaedam, a prioribus diversa, superadduntur.

Cujusmodi in primo tempore sunt diarrhoea papularum exitui praecedens, item febris multum *, sitis magna, cutis subtumida, fractum robur.

Secundo tempore non symptomata, non febris, remittunt. Citius solito pustulae, saepe secundo die, interdum tamen cum vehementia dolorum, ut lateris pleuriticum, aut lumbi nephriticum, referentium, non ante quintum aut sextum exeunt †. Nec, intervallis interpositis, diffident, sed varie in unum coalescunt ‡. Ita, erysipelatis aut rubeo-

* Sauv. sp. 10.

† Sauv. sp. 9.

‡ Id. sp. 10.

rubeolae inſtar, interdum confluunt *. Interdum, cryſtallorum more, plures coalitae, veſiculam ſero turgidam efformant; hinc cryſtallinae nominantur: Alias puſtulae inter ſe cohaerentes unum in vultu aequale planum, intervalla miliaribus punctis fere occupantibus, conſtituunt †. Alias non tam confluunt, quam inter ſe corymborum more; denſantur ita, ut ſpatia, his quaſi corymbis interpoſita, puſtulis deſtituantur. Qui concurſus variola corymboſa adpellata eſt ‡. Eſt quoque ubi nigrae puſtulae ſunt, et inciſae cruorem fundunt; ubi urina et aliae excretiones cruentae ſunt ‖. Ut materiam diſcretae variolae ejuſdem generis eſſe, excepta verrucoſa, ſupra eſt dictum; ita confluentis duo materiae genera ſunt, cryſtallina et cruenta. Cryſtallina eſt tenuis et pallida aqua, quam capiens puſtula quoddammodo tralucet. In cruento caſu puſtulae nigreſcente ſanguine, qualem cutis forcipe prenſa repraeſentat, replentur. Denique, confluenti variolae commune fere eſt, ut puſtulae depreſſae inter ſe, praecipue in vultu, conjungantur, iſque citius magiſque quam in diſcreta intumeſcat.

Ut

* Sp. 11. † Sp. 13. ‡ Syd. p. 124.
‖ Helvetii 213. Variola haematades vel ſcorbutica, Mead, Syd. Variolas ann. 1674.

Ut ad tertium tempus transeam; eaedem septimo vel octavo die aliquantulum albescunt, et intra triduum vel quatuor dies paulatim in altam flavedinem vel atram fuscedinem, atque etiam interdum nigredinem, commutantur. Unoque verbo, quo pejor morbus est, eo nigriores pustulae fiunt, et serius exsiccatae decidunt. Secundo morbi tempore, interdum protinus cum pustulis primum exeuntibus, saepius non ante unum aut alterum diem postea, salivae primum tenuis et copiosae exsputae profluvium est. Quae circa decimum diem, vel aliquando etiam maturius, viscida et lenta adeo aegre rejicitur, ut suffocationem interdum minitetur. Hanc subito suppressam raucedo fere, devorandi difficultas, sitis et stupor, biduoque aut triduo non restitutam, plerumque mors, subsequuntur. Ut salivae motus adultos, ita aetatem puerilem, sed non tam cito ac illud, alvi profluvium invadit, et ad finem morbi permanet.

QUALES VARIOLÆ MOTUS SINT.

Variolam in tria tempora dividi supra dictum est. Sed hic haud alienum videtur totum morbum suis motibus tertiana tempora referre, subjicere.

jicere. Ita primum tempus, febri pustulis praeeunti proprium, tertianum est, et quam proxime ad xlviii horarum spatium accedit. Alterum, scilicet a iii die ad v in pustulas educendas, tertium in harum inflammationem perficiendam, nempe a v ad vii diem, absumitur; biduo hinc deinceps a vii ad ix diem vesiculae, halitum jam capientes, et in summis foveas habentes, efformantur. Proximo biduo pus componens tumor effunditur. Quod quidem die post febris initium undecimo, post pustularum exitum octavo, fieri solet.

Hi motus in discreta variola constantissimi; in confluente, turbatis naturae viribus, varie mutantur.

QUIBUS REBUS PRÆCIPUE INTER SE DIFFERANT VARIETATES.

Varietates inter se distinguit primum pustularum figura. Quae in discreta variola ordine aequalis et circularis, circuloque circumscripta, est; in confluente, ordinis expers, et non circularis, non circulo circumscripta. Distinguit item febris: Quae in discreta, licet saepe magna sit, simplex tamen synocha est; in confluente semper mag-

magna eſt, poſt puſtularum exitum, et toto ſuppurationis tempore perdurat, et manifeſto putridae ſaepe naturae eſt. Alterum diſcrimen dat ſuppuratio: Quae in diſcreta ex pure puro, et, ut videtur, miti conſtat; in confluente nunquam mitis eſt, nunquam puris craſſitudinem induit; contra, perquam acris eſt, et ad putridam naturam vicina. Poſtremum, et, ni fallor, maximum omnium diſcrimen praebet puſtularum numerus: Qui in diſcreta plerumque exiguus, in confluente ſemper magnus. Quod quidem diſcrimen reliquorum omnium, ut ſuo loco dicetur, cauſa eſſe videtur.

MORBI FINIUM.

Variola et bonum et malum exitum, ſoluta ipſa, trahit. Bonum, quod interdum tumores glandulares, in oculos et aures diſtillationes, artuum cum imbecillitate dolores, et menſtrua impedita tollit, et ſecundiorem valetudinem ſtabilioremque praeſtat. Malum vero, quia interdum valetudini nocet; affectus pulmonicos, febrem hecticam, excitat, defluxioneſque et opacas oculis maculas, et varie caecitatem, inducit. Eſtque ubi artuum extremorum paralyſin creavit.

QUOS

QUOS POTISSIMUM VARIOLA ET QUOTIES AFFICIAT.

Variola pueros saepissime petit; ita tamen ut nulla postea aetas tuta ab ea sit, et longe maxima pars mortalium eam patiatur. Quin et a matre ad partum in utero transmitti potest; neque desunt testimonia, partum, cum totos graviditatis menses mater libera a morbo fuisset, tamen eo affectum in lucem exiisse. Semel tantum vitae spatio eundem hominem petit: Nam, quod nonnulli bis eam subiisse dicti sunt, ea testimonia minus ponderis habere debent, quod et pauca et levia sunt, et gravissimorum plurimorumque auctorum certissimae fidei contra opponuntur. Quod si nonnulli, aegrotantibus operam dantes, et, ut nutrices, propiori contactui objecti, paucas pustulas accipiunt, eae non variolam, sed localem et levem adfectum, ac vix quidem morbum, constituunt.

ORIGO.

Variola temporibus crucis expeditionum, Crusades vulgo dictarum, ex Asia in Europam reportata est, in Americam tum translata, cum

Ferdinandus Cortes Peruvium debellavit. Altiorem ejus, aeque ac Nili originem, persequi vanum foret.

NOSOLOGIA.

Sauvagesius variolam ad primum tertiae classis ordinem, sed nullo, ut mihi videtur, consilio retulit. Primum enim multo plus inter se commune habent exanthemata cum prima classe, nempe febrium, quam cum phlegmasiis: Quippe enim inter exanthemata et febres nihil aliud interest, quam quod illa "phlegmonas plerumque plures exiguas per cutem dispersas," a propria contagione ortas, habent; cum febris, a communi contagione nascens, iis phlegmonis careat. Dein hoc porro erravit, quod phlegmasiae, seu pyrexiae inflammatoriae, contagionis expertes, male cum exanthematis, seu morbis quidem saepe inflammatoriis, sed a contagione oriundis, conjunguntur. In illis inflammatio partis, affectum corpori communem, seu pyrexiam, sola concitat: In his inflammatio cutis, quaecunque ea est, non pyrexiae, non morbi causa, sed e contrario effectus est. Quod, si utrumque hunc morborum ordinem, quia febrilis uterque est, conjunxit, perparum fecit, alios morbos, ac totos

quidem

quidem ordines, inde separando. Cujusmodi sunt hinc febres, de quibus dictum, hinc fluxuum ejus multi, ii scilicet omnes, qui cum pyrexia sunt. Est hic error classicus. Meliorque multo classis fuisset talis, qualem optimus noster praeceptor constituit. Qua in re huic scriptorum longe plerique assentire videntur, et prae caeteris Hoffmannus tacite, reliquis ad hanc classem pertinentibus subjiciens.

Erravit et in ordine constituendo; nam, ut alia eo comprehensa genera omittam, certe variolae cum ordinis definitione natura non convenit; cujus "pyrexiam saepius malignam" quis dixerit? Est synocha, ut, supra definientes, diximus. Quod, si in pravam malamque naturam morbus haud raro mutatur, ea infelicitas aut malae curationi, aut alicui habitus aegrotantis vitio, maximeque statui cutis, materiam morbosam detinenti, tribuenda est. Erravit idem vir egregius, ut ubique fere, pro speciébus recipiendo quae species minime sunt. Ita prima apud eum adeo species non est, ut sive causam ejus, sive curationem, seu, quod nosologi maxime refert, characterem nosologicum spectes, diversus ab hoc genere prorsus sit affectus. Et, ob similem causam, a secunda ejus specie is affectus rejiciendus manifesto est,

qui

qui Anglis *chicken-pox*, Scotis *horn-pox*, vulgo appellatur. Tertia ſpecies Sauvageſiana aut complicatio eſt, ut Helvetius, unde iſtum caſum ille accepit, judicaſſe videtur. Eſtque certe, ſi pyrexia tertiana remittens eſt; aut anomala ſymptomata, praecipue ſi quid hic miliare eſt, poſſunt omnia a mala, et maxime quae olim invaluit, calida adminiſtratione, deduci. Certe nihil hic funditus a diſcreta variola differt, ſi, ut Sauvageſius ipſe fatetur, puſtulae neque ſubſidunt, neque pravi moris ſunt. Quarta ſpecies, quam ille hujus varietatem facit, eſt diſcreta variola, ubi cruentum alvi profluvium "calidiori regimini," quae verba ipſius noſologi ſunt, imputandum eſt. Quatuor reliqui caſus, varietates ab illo tertiae ſpeciei conſtitutae, ad variolam diſcretam male curatam, aut per calorem in malam miliarem aut petechialem faciem verſam, referendi ſunt. Adeoque nullus hic ſpeciebus locus relinquitur, ut ne unam quidem ſpeciem illa caſuum varietas praebeat. Quam quidem varietatem *diſcretam*, cum illuſtri praeceptore noſtro, cujus noſologiam prae caeteris ſumus ſecuti, nominandam judicamus.

Altera datur varietas, quam in quinque ſpecies diduxit Sauvageſius. Quarum primam, quae apud illum nona eſt, ille a reliquis quatuor, ut mi-

nus

nus iis *malignam*, ſed male, ſeparavit; quoniam, ſi eadem funditus natura eſt, differentia magnitudinis non facit ſpeciem. Caſus igitur hic memorati alteram tantum varietatem conſtituunt. Adeoque, cum illuſtri praeceptore noſtro Culleno variolam, rejectis ſpeciebus, tantummodo dupliciter, prout diſcreta, aut prout confluens ſit, variare eſt credendum. Qui vero caſus ad hoc vel illud caput magis aut minus redeant, ex ejuſdem viri illuſtris noſologia * petendum.

NOSOLOGIA RATIONALIS.

In ſummum igitur, adeo non tot hujus morbi ſpecies ſunt, quot Sauvageſius, ſuo more complicationes, differentias magnitudinis, ſymptomata aliena, in ſpecies ubique diſcindendi, et ſic vera et utilia morborum diſcrimina perturbandi, fecit, ut tantummodo unum morbi genus, ideoque una ſola ſpecies, ſit. Et quidni? Speciem enim, quae perpetua et conſtans eſt, ut e botanicis exemplum ſumatur, ſolam facere poteſt ſeminis differentia, quae pariter in plantis perpetua

et

* Cul. gen. morb. G. 25.

et constans est. Ideoque, dato semine, ut in plantis eadem semper planta gignitur, ita, dato in morbis principio, idem subnascetur morbus; exempli ergo, si in aliis regionibus, aliis sub coelis, et aliter cultae, ex iisdem seminibus, aliae progigni plantae videantur; cave tamen credas, quod aliud videtur, id revera et sua altiore natura necessario aliud esse. Est tantummodo variantia causis, seu casibus jam memoratis, tribuenda; quibus sublatis, ex iisdem ortae seminibus eaedem plantae omni ex parte erunt. Simili modo, ut idem ad nosologiam exemplum deducatur, casus morbosi eodem principio seu causa remota, quasi semine, orti, licet aliis in locis aut temporibus, aliis in hominibus, quasi solo, et aliter curati, alii esse videantur, non ideo alii sunt, aut in diversas species discedunt. Sublatis enim iis rebus, quae ut idem morbus diversas larvas induat efficiunt, idem is apparebit. Cum igitur nullum hic morborum naturae discrimen subsit, et symptomatum quicquid est discriminis, id omne non certae causae, sed incertis casibus, acceptum referendum sit; ideo nec certa differentia, seu certa aut constans specierum diversitas, ulla erit. Quae quidem hujus rei consideratio ad utilem in curationibus usum ducit. Nam, si ut plantis, quae eaedem funditus

ditus ſunt, vitioſam variantiam res ſeu caſus relati inferunt, correctio caſuum id vitii, ſeu varietatem pravam corrigit; ita caſuum, qui morbos in pravam varietatem vertunt, correctio huic certe occurret. Inde, ut ad propoſitum noſtrum exemplum deducatur, quantum artis ſalutiferae referat, ut cum alii quidem morbi contagioſi, quales peſtis et rubeola forſitan ſunt, tum, ſicut experimenta certa docuerunt, variola, vitioſae varietatis cauſis in caſibus memoratis conſiſtentibus, vitatis aut correctis, ad mitem et blandam illam, quae contagionem, quaſi ſemen ſuum, ſequitur, reducatur, facile intellectu eſt. Caſus autem, qui ſic vitandi aut corrigendi ſunt, et ſic mala hunc morbum natura imbuunt, ſunt

Primum quorundam corporum aut habituum proprietates. Ita, ut praeclari viri verbis utar *, ‘ Major ergo, vel minor morbi malignitas non a ‘ majore vel minore virulentia contagii pendet, ſed ‘ potius a varia diſpoſitione corporis cui contagium ‘ applicatur. Confluentium variolarum ichor mul‘ tum differre videtur a pure variolarum diſcre‘ tarum et benignarum; attamen experimenta ‘ docuerunt, ichorem confluentium et quidem le-

‘ tha-

* Van. Swiet. vol. 5. p. 30.

'thalium, applicatum vulneri, produxisse mites et 'benignas variolas; e contra, mitissimarum vario- 'larum contagium quandoque produxit omnium 'pessimos quos vidi unquam.' Non hujus loci est, in quo corporis statu proprietates istae consistant, explicare. Satisque in praesentia est dixisse, talem statum, quicunque is sit, quasi solum plantarum, contagionis, quasi seminis, effectum pessum dare.

Alia res, prava morbi symptomata procreans, et coelum sub quo plantae succrescunt quasi referens, coeli calor reperitur.

Alia pravae varietatis origo est mala, praecipue in calore aegrotantibus circumjecto consistens, administratio. Quae quidem malam plantarum culturam apte referre dicenda est.

Quam rem utramque esse pravae varietatis initium, seu potestatem nocentem, mille nunc exempla et experientia perpetua demonstrant. Hinc rebus stimulantibus, et prae caeteris calore, tractata variola, ut alexipharmacae curationis cum in aliis morbis, cum vel maxime in hoc, primum a magno et sagace viro Sydenhamo sublatae, perpetuus usus argumento est, in teterrimam naturam degeneravit. Et, ex contraria, scilicet adhibito potissimum frigore, curatione, quam mitem et placi-

placidam faciem idem morbus ubique fere assumat, insitionis seu inoculationis usus demonstrat. Quid enim potest clarius aut luculentius, unam tantum variolae speciem declarare, quam perpetua ei per insitionem medendi fere felicitas; ubi vix singulos e millenis perire morbo exploratum est, cum, ante salutarem hanc rationem repertam, vix e septenis singuli ad salutem reducti sint? Quo magis magni viri Sauvagesii imprudentiam miror, qui cum hoc non ignoraret, et perniciosas morbi species, quas habuit, insitione prorsus tolli videret; tamen et species, et suo more quamplurimas, constituendas putavit. Quin quam plurimum exoptandum est, ut, sicut variolae, sic quoque pestis et rubeolae, tali aliqua ratione varietas vitiosa succidi penitus possit.

CAUSA REMOTA, ET MORBI NATURA.

Definitione, symptomatis, et nosologia hujus morbi expositis; in originem et naturam ejus inquirere proximum est. Primum autem, ut quae sit causa remota ejus, inquiratur:

Ea contagio propria est, et omnium contagionum, siquae sunt, propriarum, maxime manifesta.

Propriam contagionem eſſe, hoc apparet, quod omni in regione, et omni ſub coelo, eundem morbum facit. Ut adeo dubium eſſe nequeat, quin, quod eundem ſemper effectum trahat, id idem ſemper ſubſit. Licet vero haec contagio eundem morbum genere tenus ſemper efficiat, ita, ut ne diverſae quidem ſpecies ex ea origine ſint; tamen in varietatum, ſupra memoratarum, cauſam opus inquiſito eſt.

VARIETATUM CAUSA.

Quamvis haec contagio propria eſt, fieri tamen poteſt, ut ſuae potentiae magnitudine variet. Idque revera fit. Sed varietates morbi inde non oriuntur. Quod adeo nobis fortunatum eſt; quoniam, ſi ſic varietates orirentur, nihil in medici manu eſſet. Non autem multum in contagionis varia efficacia eſſe, utile eſt credere; ne id quod corrigi nequit, pro cauſa apprehendens medens, corrigenda, in melius mutanda, ac facile in ſua poteſtate poſita, negligat. Varietates variolae non ex contagione pendere fidem haec faciunt. Primum, poſtquam eadem materia, et iiſdem prorſus ſub rebus, plures ſunt infecti, in alio alius morbus

fit.

fit. Atque etiam, ubi ea varietas minima eſt, ſcilicet in variola inſitiva, ibi tamen incidit, et ſaepe inſitionem peſſima variola ſequuta eſt. Deinde, ſi ea materia, quae ex bono caſu tracta ſit, pro bona, quae vero ex contrario pro mala, habenda eſt; ne, hoc quidem dato, argumentum melius procedit. Si quidem, dempta ex confluente variola materia, optimus, ex diſcreta et miti, peſſimus morbus, multos excepit excipitque quotidie. Cum igitur non in materiae, ideoque contagionis differentia, res conſiſtat,

QUIBUS IN REBUS CONSISTAT,

Deinceps eſt dicendum. Variolam inter ſe diſſidere, primum puſtularum figura, dein febris, tum ſuppurationis natura, poſtremo, et maxime omnium, puſtularum numero, hancque reliquarum differentiarum originem eſſe, dictum ſupra eſt. Ad hanc igitur rationem hic perſequendam, et ſic, qua in re a bona mala variolae varietas diſcrepet, oſtendere ſaltem quodam tenus conandum; primum omnium puſtularum numerum a materiae morbificae copia non pendere, ſed, quantum quantum intus genitum ſit, ejus longe maximam partem

tem

tem cum caeco perſpirabili humore corpore penitus emanare, nec ullas puſtulas relinquere, recte proponere videor. Quam rem confirmat quod in peſte nuper obſervatum eſt *; confirmat duobus hominibus eadem materia inſita et imparem prorſus puſtularum numerum procreans; denique res quaedam abundantiae puſtularum manifeſta origo experimentis certis repertae ſunt. Hujuſmodi

PUSTULARUM ORIGO

Sunt calor, emplaſtra, diatheſis phlogiſtica, caro, et ex hac confecti cibi, porro anni tempus alios inflammatorios morbos adferens, poſtremo, febris naturam afficientia, qualia metus, frigus, intemperantia, et ſimilia ſunt.

Quod ad calorem attinet, infantes, prout hoc aut illud vultus latus in pectus matris aut nutricis forte inclinaverint, ita in eo poſtea plures puſtulas habent †. Et omnibus hoc commune eſt, ut, quam quiſque partem potiſſimum calori objecerit,

* Vid. Chenot, p. 113. et 114. Aph. 4. et cap. de cura peſtis.

† Vid. Cul. pract.

jecerit, in eam plures pustulae exeant. Quod quidem calor praestat, impetum in summam cutem magis percitando, quam ut omnis humor libere transire possit.

Emplastra, quibus Sutton iste empiricus educendo pustulas lusit, idem praestiterunt, difficilem humoris, qui exire debebat, transitum reddendo. Hae res cutem respiciunt, et statum ejus esse pustularum numeri causam, eoque modo, quo explicatum est, ostendunt. Sed aliae, minus cum cute conjunctae, numerum pustularum adaugent. Ex his primum memoranda

Diathesis inflammatoria est. Hinc adulti, quam pueri, et plures pustulas sortiuntur, et in majore periculo versantur. Hinc quoque longe plures illorum, quam horum, in confluentem variolam implicantur *.

Eodem fere pertinet carnis et ex hac paratorum ciborum effectus. Hinc quoque puerorum, qui minus, quam adultorum qui magis, hoc cibi genere utuntur, minus quoque periculi. Is autem effectus, in corpore implendo et diathesi inflammatoriae objiciendo, consistit. Quo fit, ut etiam pueris, ne inde sic afficiantur, tali cibo-

rum

* Cul. pract.

rum genere interdicantur. Quantum autem diathesis inflammatoria noceat, hoc apparet, quod anni tempora, alios morbos in inflammatione consistentes gignentia, et frequentiorem variolam et saeviorem edunt.

Haec omnia febrem afficiendo, et modum ejus flectendo, ad multitudinem pustularum, eoque saeviorem morbum, dandum pertinent. Sed et alia eodem modo idem efficiunt.

Ejusmodi sunt metus, frigus, intemperantia libidinum. Quae quo modo febrilem et alias contagiones augeant, neminem rei medicae paulo peritiorem latet; et, prae caeteris, in typho et peste diram stragem edunt. Id autem, febrem adficiendo, faciunt; quoniam pustularum numerum recta augere vix concipi possunt. Febrem autem debilitando, eamque in typhodem naturam mutando, afficere videntur. De frigore hic, ut potestate nocente, non prout pustulis admovetur, quippe quibus, ut mox dicetur, optimo remedio sit, sed de maturiore et immodica ejus actione, verba facio. Quae debilitando et sedando nocet; cum adversus pustulas inflammatas adhibitum frigus, refrigerando, inflammationi moderando, perspirationem juvando, et sic pustula-

ſtularum numerum imminuendo, mirum in modum proſit.

Quibus in rebus varietates morbi differant, et quae puſtularum origo ſit, jam commonſtrato, qua in re Cullenianas rationes ſecuti ſumus; quae deinceps

CAUSA PROXIMA

Sit, quatenus innotuit, paucis exponendum eſt. Contagio ſanguine recepta, huncque fermentatione quadam in ſuam vertens naturam, totum quidem, ut ſupra eſt dictum, mutat. Ea mutatio in actione quadam, quam in genere nervoſo, contagio edit, conſiſtit; ſi quidem, quorum ſanguis hanc mutationem ſemel ſubierit, is eam nunquam deinde ſubit. Quod aliter niſi per actionem in nervoſo genere, ut quod ſolum diuturnos affectus recipit, fieri non poteſt. Et abſque hac eſſet, ſanguis, qui brevi tempore univerſus renovatur, cito ad priſtinam naturam rediens, alii mutationi foret opportunus.

Ideoque eſt ratio quaedam inter contagionem et genus nervoſum, contagionis effectum recipiens; quae cum primo protinus effectu perit. Quae dicta

dicta utrique varietati variolae pariter conveniunt. Et, quatenus contagio unum morbi genus aut ſpeciem unam edit, propria ſeu ſpecifica, ut vulgo dicitur, unaque et eadem eſt. Neque, ſi varietatem ſpectes, ſua natura, ſed ratione quam erga ſtatum nervoſum habet, ullo modo diſcrepat. Eamque rationem variant res ſupra dictae, numerum puſtularum variantes; unde, quod ſupra dictum eſt, morbum funditus eundem eſſe, una ſpecie conſtare et ex una contagione oriri, clare patebit. Porro, quod jam quoque dictum eſt, ſi morbus et cauſa ejus eadem ſunt, et ſi fermentatione contagio agit, eandem materiae copiam ſemper intus gigni ſequetur. Quod autem puſtulae plures aut minores numero ſunt, id fit, quia materia celerius ad cutis foramina rapitur, quam ut omnis iis libere tranſeat: Hinc pars, tranſeundo impedita haerenſque, ſubſiſtit, et in puſtulas formandas abſumitur. Hanc rationem, ante memoratam, multarum in cutem eruptionum ratio illuſtrat. Eae fieri videntur, quod ſudor, eas comitari ſolitus, craſſior perſpirabili caeco humor, plures eo particulas ſalinas perfert. Quo fit, ut hujuſmodi materia tranſiens ſub cuticula impediatur, et varias formet eruptiones. Hinc tales in tot hominibus ſudorem comitantur.

tantur. Eadem haec ratio, ut alias, ita pustulas variolosas, apte explicare videtur.

Hic requiri porro posset, quomodo eadem ratio, praeter pustularum numerum, alia symptomata explanet; scilicet, quomodo res supra dictae, febris modum mutando, materiae effectum quoque mutent, et circulari inflammationi, discretam variolam a confluente distinguenti, occurrant; aut quare quoque modo ipsam materiam in suppurationem minus quam putredinem convertant? Ad haec quod respondeam nihil habeo; nisi quod ita se rem habere iterum adfirmem.

JUDICIUM EVENTUS.

Quae supra dicta de morbi varietatibus sunt, qualis eventus sperandus sit, haud ambigue submonstrabunt. De quo judicio, ut pauca tamen dicam; primum, quo plures pustulae sint, quo vehementior febris, eo plus periculi, etiam aliqua ex parte in confluente variola, erit. Item, quod ad curandi rationem attinet, quo plus caloris admittitur, quo magis veste tegitur aegrotans, quo pleniorem habitum aut phlogisticum magis habet, aut causis debilitantibus, ut metu, frigore, et in-

temperantia, affectus eſt, eo minore in ſpe eſt. Inque ſummum dicendum eſt, mala curatione aut malo hominum habitu demptis, raro multum a diſcreta variola metuendum, et in confluente vix quicquam boni ſperandum. Poſtremo, naturae in hoc morbo quam minime credendum, quippe quae ſic affectorum puerorum binos, adultorum quaternos, e quinis ad inferos demittat; et ad artem, dempto uno aut altero incommodo, quod, memorandum poſtmodo, ab ea dehortatur, ſemper decurrendum eſt. Ab inſitione igitur exordium ſumendum.

INSITIONE CURATIO.

Commoda quae inſitio aut praebet aut praebere dicitur, ad VII capita redeunt. 1. Ea ſunt materiae delectus. 2. Ejuſdem exiguum inſinuatum. 3. Hominis delectus. 4. Anni tempus. 5. Cauſae acceſſoriae vitandae. 6. Ægrotaturi praeparatio. 7. Frigus aëris. Haec commoda magis aut minus, ut fuſior ſermo oſtendet, reperientur. Ut a primo incipiam:

MA-

MATERIÆ DELECTUS

Nullum paulo memorabilius commodum praebet; quippe quam eandem funditus esse, et casibus tantum differre, fusius supra dictum est. Hic vero objici contra potest, licet id ita sit, tamen, postquam materia casu sic variaverit, eam alii corpori noxae esse posse, eoque magis, quod manifeste saepe putridae naturae sit. Quin et, alios morbos una cum materia quae cum iis forte conjuncta sit, in corpus ea infectum transferri, suspicari aliquis potest. Quod ad hoc attinet, a morbis alienis cum materia variolosa insinuatis vix quicquam metuendum esse, satis certa experimenta declarant. Quod ad illud spectat; cum in corpore, quo a rebus dictis gignitur, ea nihil pro causa, ut relatum est, agat; et, e contrario, aut mutatum cutis statum, aut mutatam in pejus febrem, aut calorem aut diathesin inflammatoriam sequatur; ita alteri corpori insertam nihil pro causa acturam veri simile est. Quam veri similitudinem etiam certae res confirmant; si quidem, ut supra dictum est, e pessima materia lenis et discreta, ex optima, confluens variola orta est.

Quibus

Quibus quaestionibus confectis, altera suboritur; utrum e corpore aegrotante recens, an diu servata, materia praestet? Hic, si rationis similitudo respiceretur, quoniam aliae quoque contagiones febriles recentes, quam vetustae, mitiores sunt, quales typhi et pestis sunt, ut in curia *Old Baillie* nominata, et in peste famosa Massiliensi, visum est; ita contagionem variolosam recentem mitiorem, veterem acriorem fore, sequeretur. Fierique quidem potest, ut ita aliqua ex parte sit. Et in hanc etiam partem insitores nostri, qui quam maxime recentem materiam, etiam nondum maturam eligunt, inclinant. Verum his auctoribus magni, immo pares, objiciuntur; qui et insitionis primi inventores fuerunt, scilicet Indi illi Gentoi nominati. Ii totum annum servata in zonis materia, et per occasionem diluta, utuntur. Qui tamen mos potest, ut modo monitum est, et parum bonus esse, et ab aliquibus in illorum curandi ratione commoditatibus tamen pensari. Sed neutram ego in partem litem dijudicare ausim, et experimentis discernendam relinquo; hoc uno contentus, materiae delectum nihil egregie in utramvis partem referre. Neque

MA-

MATERIÆ EXIGUITAS

Plus, contra minus, referre videtur. Hic aliquis, copiam poſſe nocere, ſi quidem eam in ventriculum cum ſaliva et in pulmones deſcendere ſuſpicio eſt et multi crediderunt; et ſic plures puſtulas progigni, crediderit. Quam contra opinionem, et res verae et rationes faciunt: Res verae, cum inſerendi olim pluribus locis conſuetudo, immo plures cruſtae a puellula forte devoratae, haud plures puſtulas, quam praeſens mos, ediderint; rationes etiam, utpote cum fermentationis natura communis talem opinionem reſpuat. Ita, qui, in cereviſia conficienda aut pane pinſendo, fermento *Yeſt* adpellato utuntur, ad fermentandum paululum aliquid, aeque ac multo plus, valere, neque niſi in hoc, ut minus tardius, plus celerius, fermentandi opus expediat, diſcriminis quicquam et utrumvis pariter opus perficere, experiuntur. Si igitur ſimili ratione fermentatio varioloſa procedat, nullum memoria dignius commodum, paululo materiae adhibito, impetrari ſequetur.

DE-

DELECTUS HOMINIS,

Sive aetatem five valetudinem spectes, ad rem esse creditus est. Quod ad aetatem pertinet, aetas puerilis, id est, ante annum septimum, adultae anteponenda est. Cujus rei causa ea est, quam supra retuli, scilicet, quod illa minus, haec aetas magis, habitui inflammatorio opportuna est; et, ubi nihil alioquin obstat, morbi sponte incidentis periculum, matura insitione, minuitur. Quod ita dico, ut, si quis ad provectiorem aetatem morbi expers pervenerit, quo minus quavis aetate eum arte recipiat, nihil obstare dicam. Sed in hac re modus est. Nam, licet ante septimum mensem, ad vitandam dentitionem, dandum esse morbum, nuper opinio invaluerit, et sic certissimam vitandae dentitionis spem dari, non sit inficiandum; tamen videndum est, ne, qui sic facit,

Incidat in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Vitata enim dentitione, incurritur in epilepsiae periculum; cui malo haec aetas prae caeteris opportuna est. Neque, quod una aut altera accessio epileptica, circa morbi initia occurrens, saepe mitem

mitem morbum promittit, ei rei confidentius insistendum est; nam, easdem accessiones, saepius repetentes et diutius permanentes, exitio esse aeque exploratum est. Eorumque puerorum, qui variola extincti sunt, plerosque epilepsia periisse, versatorum in curationibus virorum testimoniis confirmatum est *. Alterius mali periculum adeunt qui hac aetate inficiuntur; nam, si forte pustulis nares eorum occludantur, et ipsi bibere nondum didicerint; inter alterutrum duorum malorum, suffocationem fugere luctantes, aut famem, non aliti, prementur. Ergo hominis, quatenus aetatem spectat, delectus ejusmodi est, ut non, nisi peracto lactationis tempore, forsitan, ut insitori Dimsdale et Culleno nostro placet, non ante duos primos annos exactos, dandus morbus videatur.

Ut ad hominis, quatenus valetudo consideratur, delectum transeam; ea res, quantus naturali insitiva variola praestet, ostendit. In illa nemini, quin altero laborantem morbus se petat, et sic plurimum exasperetur, certum esse potest. Haec, eligendi temporis morbo vacui, ideoque vitandi istius periculi, potestatem nobis dat. Estque hoc com-

* Cul. prael.

commodum ſane maximum. Cum autem morbo alteri manifeſto hic arte ſuperaddendus non videatur; ita, ubi aliquis valetudinarius eſt, aut malum habitum habet, aut latente morbo adfectus eſt, quid faciendum inſitione noſtra audendumve ſit, proximum eſt inquirere. Ut de hac re uno verbo dijudicetur, quoniam, quodcunque periculi latens morbus aut habitus vitioſus intentet, decem partibus tutior inſitiva quam ſpontanea variola eſt; et hujus periculum unicuique, morbi adhuc experti, omnibus horis imminet; idcirco, praeſertim ſi per populum morbus graſſatur, ſi, quod metui eſt, tolli aut corrigi nequeat, periculum faciendum eſt. Neque hanc rem curationes inſitorum non quotidie miris modis confirmant. Unus hujuſmodi morbus eſt, qui inſitionem parentibus formidini fuit, nempe ſcrophula. A qua nihil metuendum eſſe, et ſcrophuloſos etiam ſanis mitiorem variolam ſortiri, multa teſtimonia ſunt *.

TEMPORIS ANNI DELECTUS

Aliud beneficium quod inſitio confert, exiſtimatus eſt; et quia modo inflammatoria, modo in pu-

* Vid. Cul. prael.

putredinem proclivis, variola credebatur, adverſus illius periculum autumnus, hujus ver, hyemi et aeſtati anteferri conſueverunt. Quae quidem rationes ſupervacuae eo ſunt, quod tanto inſitionis bona ſunt, ut hujuſmodi cautionibus minime ſit opus. Et, licet inſitores, qui nunc ſunt, quoties electio datur, aeſtatem reliquis temporibus anteponant, idque ſaltem in Britannia, diebus caniculi vix exceptis, recte facere videantur; tamen et alibi nimius coeli aeſtus eſſe poteſt; et quoniam adeo efficax adverſus hunc morbum frigus eſt, eo minus hyems metuenda eſt.

CAUSÆ NOCENTES VITATÆ,

Cujuſmodi metus, Venus nimia intemperantia, quicquid debilitando agit, ſunt, quae, ineunte vita dato morbo, ſolummodo vitari poſſunt, inſitionis in puerili aetate uſum ſummopere commendant. Quae etiam, ſi quis adultior accepturus arte morbum eſt, magna ex parte vitari, excepta Venere, poſſunt. Ita, quoniam quantum ſpei inſitio promittat, neminem latet, tanto magis a metus periculo cavetur. Simili modo ab intemperantia, praecipue vini, aegrotaturi defendi

possunt. Sola Venus, quae nimia, ut pestis plurimum auget periculum, ita et noxae in variola esse credenda est, hic extimescenda est. Cujus indomitum imperium neque in aegrotantis neque medentis manu esse, magnopere est dolendum.

PRÆPARATIO CORPORIS,

Ut magnum commodum quod insitio recipit, plurimis laudibus sublata est; cui utique paulo minus, quam consuetum est, si potestates nocentes caventur, tribuendum videtur. Quaedam corpora variolae, quam alia, accommodatiora quidem sunt. Quod quae facit proprietas in temperamento consistit. Quale vero istud temperamentum sit, nondum explicatum est. Et donec explicatum fuerit, frustra id praeparatio corporis, habitu ei simili inducto, imitabitur. Sed non bonum aut malum solum temperamentum est; obest etiam aut prodest habitus, qui sive intellectu sive correctu facilior est. Cumque, ut saepius jam memoratum est, in inflammatione variola consistat, eique imprimis habitus inflammatorius, sive evidens sive latens, noceat; ita contra hunc

prae-

praeparatio noſtra praecipue, ſi non ſolum, dirigenda eſt. Hoc conſilio, quando is habitus evidens eſt, nihil paenes medicum magis eſt, quam eum delere. Ubi latet aut non facile cernitur, eum tamen ſubeſſe cauſae ejus ſuadebunt. Cauſarum ejus praecipua caro eſt ; remedium, xiv ſaltem dies ante datum morbum, carnis abſtinentia ; quemadmodum ab oleo et lacte, alentiſſima apud eos cibi materia, Indi jam relati idem temporis ſpatium abſtinent. Alterum remedium eſt primarum viarum purgatio lenior, quam adverſus irritamenta a cruditate aut aliis hujus loci noxis bonam eſſe non inficiandum eſt. Quo parum contenti inſitores, plus agitantes, ſaepius et vehementius alvum purgant. Quod una cum abſtinentia carnis, ad corpus attenuandum et habitum phlogiſticum tollendum, multum poſſe, et forſitan recte fieri, contendimus. Hactenus praeparatio magno ſaepe uſui eſt. Arcana vero Suttonianorum eo nulla eſſe videtur, quod aperta aliorum parem fructum adfert. Quod ſi, ut credibile eſt, arcana remedia mercurius et antimonium ſunt, illud, quod ob periculum ejus magna doſe tractari non poteſt, parva datum corpus non mutare, ſolumque ad alvum purgandum et alia purgantia adjuvanda, vel vermes, ſi quando hi intus

tus agentes nocent, necandos, valere quibit. Quae commoda aeque ab aliis purgantibus impetrabilia sunt. Et adversus vermes ut prosit, non satis dari solet. Item, licet antimonium perspirationem sustineat, impetum in summum corpus dirigat, et spasmum febrilem imminuat; tamen ea commoda a vii vel viii grani parte oriri posse non est credendum.

AER FRIGIDUS

Summum commodum est, quod nova inserendi ratio attulit, et reliquis omnibus majus. Estque hoc novorum insitorum curationibus proprium. Licet enim post Sydenhamum magnum, prae pernicioso, qui ante adhibitus erat, calore frigus, cum in aliorum morborum, tum in hujus curatione, multum pertractatum videatur; soli tamen empirici, de quibus sermo est, usum frigoris ad summum et incredibili cum felicitate extulerunt. Vel maxima frigora hiberna seminudi pueri non impune solum, sed cum miro fructu, perferunt. Ut ideo non ratiocinandum, sed rei-verae cedendum et acquiescendum sit. Unus in hac re scrupulus videatur esse, quod saepe, ubi pustulae

paulo

paulo numerofiores funt, conftringuntur fauces, angina fupervenit, profluitque faliva. Quae ubi fiunt, frigidus aër et potio frigida aliena effe credantur; et e contrario tepida potio convenire, quae et faepe re vera profuit. Sed, fi quis ab initio frigidis potionibus affueverit, is hoc quoque tempore illas impune perferre faepe repertus eft. Quod praeceptum perpetuumne fit, an non, experimentorum fidei relinquendum eft.

Haec funt omnia, quae mihi nota funt, infitionis magis aut minus commoda. Quorum nonnulla per fe, fi minus valere videantur, univerfa tamen quicquid boni infitio dat, id omne poffident.

VARIOLÆ SPONTANEÆ CURATIO.

Ut variola fponte naturae, ante puftularum exitum, non pro certo dignofcitur; ita, ubi quis fit morbus ambigitur, ad febris naturam dirigenda eft curatio, quae, quoniam ut plurimum fynocha eft, fanguinis detractionem, fupraque et leniter infra purgationem, faltem fi paulo vehementior eft, requiret.

Sanguinis detractio, quae perpetua apud Sydenhamum fuit, poft id a plerifque, ut impetum

a ſummo corpore avocans, et exitum puſtularum impediens, damnata, ſed male, eſt. Nam, licet inſitionis bona eam in inſitiva variola parum neceſſariam reddant; cum tamen pleraque haec bona in ſpontanea deſint, cujuſmodi eſt hominis et anni temporis delectus, cauſarum nocentium vitatio, corporis praeparatio, et ob id febris vehementior eſſe poſſit, ad huic, ubi gravior videtur, moderandum, praeſertim in junioribus et plenioribus habitibus, detrahendus ſane ſanguis eſt. Quam rem inſitorum curationes confirmant, quippe qui omnia quae vim corporis imminuunt praecipue pertractent. Ad quod nihil ſanguine miſſo potentius eſt. Exitum autem puſtularum ſic impediri, ut ſaepius jam dixi, falſum et vanum eſt. Quod ita dico, ut ſi febris lenior et plenitudinis aut habitus phlogiſtici ſigna deſunt, ſupervacuum hoc remedium concedam.

Vomitus, licet in inſitiva variola, ob alia ei propria commoda, omittatur; tamen, ut in febribus quibuſvis, ita in hac remedio eſt. Primas enim vias detergere, et cruditatibus liberare, in quavis febre bonum eſt. Sed alia commoda vomitus dat. Ad ſummum corpus humores percitando, ſpaſmum ſolvit, acceſſionem frigoris praecidit, et ſic conſtrictione materiam varioloſam in cute deti-

detinente ſoluta, puſtularum numerum, expedito exitu, imminuit. Nec vomitus plenus, ſed et nauſeans, convenit. In hac re ſuum uſum habet tartarum emeticum *.

Haec, ad febrem ante puſtularum exitum imminuendam, communior fere curatio eſt. Sed

Eodem hoc morbi tempore ſymptoma quoddam, pueris ſaepe incidens, medicinam propriam ſibi vindicat. Id epilepſia eſt. Cujus acceſſiones, quando leviores ſunt, ſemelque tantum aut bis, interpoſito temporis intervallo, repetunt, nihil mali indicant, contra bonum eventum promittunt. Eaedem, graviores et crebrius repetentes, ſaepe ſunt exitio. Adeoque plerique puerorum, qui inſitivo morbo perierunt, iis interempti ſunt. Contra eas ſanguinis detractio et veſicatoria hactenus ſunt tractata. Quorum illa, ut acceſſionum, quae minus crebrae ſunt, vehementiae moderari quidem poteſt, ita adverſus crebras eo minus valet, quod, toties tractari, quoties eae redeunt, ſine has augendi periculo non poteſt. Veſicatoria, ſi ſatis matura actio eorum fuerit, efficaciora erunt. Ubi ea ſera eſt, alio remedio opus eſt. Hac in re Sydenhamus ad opium decurrit, cujus, deinde inter-

* Cul. l. rel.

termiſſi, uſum nonnulli larga doſe felicem nuper experti ſunt.

Poſtquam puſtulae jam prodierunt, ſi eae pauciores ſunt, nempe non amplius quinquaginta vultum occupant, neque regimine, neque remediis, tantummodo aëre frigido, opus eſt, et actuoſae Suttonianorum purgationes non ſine maleficio dantur. Contra, ſi numeroſae puſtulae ſunt, licet ſint diſcretae, aëris frigidi plus, tenuior uſque victus, neque laxa ſola ſed validiſſime purgata alvus, requiruntur. In variola leni ſed numeroſis puſtulis, et febre quinto die ſoluta, hoc die et vii, et hinc uſque ad xi, quo die ſuppuratio finitur, multum doloris a magna ſuppuratione, multumque viii et ix pruritus ſuboriuntur. Unde et vigiliae et novae febris periculum imminet: Ubi hoc fit, ſenſibilitatem imminuendo, obviam malo eundum eſt. Huic rei aptum remedium opium eſt. Quod ſi, ut fit, ejus actio alvum forte aſtrinxerit, quae res anginam et febrem auget, ei incommodo glyſteribus occurrendum eſt. Neque metui eſſe debet hoc remedium. Nam, licet febrem ſynocham et habitum inflammatorium opium manifeſte augeat; tamen, finita jam inflammatione, opium, ſomnum et

quietem

quietem conciliando, ſuppurationem expedit. Quantumvis enim inflammationibus noxae ſit opium, tamen in nonnullis, ubi aliqua irritatio eſt morbum exaſperans, ut in catarrho et forſan in ipſa peripneumonia, et in morbis ubi communis univerſo corpori irritatio eſt, ut in variola et exanthematis fit, opium quicquid mali infert ampliſſime penſat. Sed, praeter hunc morbi ſtatum, cum ſaepe in putredinem inclinet morbus, ideoque magna debilitas urgeat; ut cardiacis et tonicis, ita, inter ea, opio uſus ſaepenumero erit. Alterutro hoc conſilio Sydenhamius largius in variola opium adhibuit *. Verique ſimile eſt, in omnibus caſibus, ubi periculum intentatur, idem remedio eſſe, et nos timoris, non erroris Sydenhamum, arguendos.

Cortex Peruvianus, qui in confluente variola efficax remedium nuper eſt repertus, id boni praeſtare, ſuppurationem expediendo, exiſtimatur. Quae opinio falſa ratione recepta eſt, et ad magnam atque etiam periculoſam in curatione fallaciam ducit; cortex enim Peruvianus, non quia ſuppurationem promovet, remedio eſt; quippe quae variolae quidem pars neceſſario eſt, quod ante dicta et explicata ſatis oſtendunt. Et, licet, ubi prodeunt puſtulae, eas ſuppurari debere,

* Syd.

corticemque, si id opus adjuvet, prodesse, concedamus; tamen corticem suppurationem afficere negamus. Nam neque tumorem inflammatorium in suppurationem vertit, neque, resolutionem spectanti, necessariam mutationem efficit. Recta igitur ut suppurationis causa non est, ita eventu eam juvat; idque, debitum vasorum tonum, quae res suppurationi necessaria est, restituendo, facit. Quando igitur tonus deficit, et gangraenae periculum subest, cortex Peruvianus, tono restituto, et gangraenae summoto periculo, suppurationis negotium promovet. Unde apparet, hoc remedium in omnibus, ut factum est, casibus non fuisse usurpandum. Quippe enim in discreta variola, ubi vulgo satis superque inflammationis est, ut, si quid periculi est, id ab ejus excessu fit, et ubi inflammatio nunquam non recte procedit, cortex non solum nihil proderit, sed, habitum inflammationis augendo, nocebit. Rejiciendus igitur ejus usus undique e variola, nisi ex hac confluente, est.

FEBRIS SECUNDARIA.

Ubi febris, quae ſecunda aut ſecundaria dicitur, ſupervenit, ei, ſi inflammatoria eſt, ſupra dicta adverſus hanc conveniunt; et hic maxime alvum purgantia. Quae utique curam maximam tum demum requirit, cum typhodes aut putrida eſt. Cum ejuſmodi naturae febris eſt, alvum purgantia hic quoque et cortex Peruvianus auxilium, ſi quid aliud, promittunt. Illa adverſus viſcerum congeſtiones, quae toties febres putridas comitantur, uſui ſunt. Sed, quia debilitatem augere periclitantur, cavendum ab earum exceſſu eſt. Satiſque plerumque erit apertam alvum ſervaſſe. Ultra id omnis curatio cortici Peruviano credenda eſt: Nam hoc tempore opio non aliter opus eſt, quam ut ne ſubita ejus intermiſſio, ſi hactenus ei aegrotans aſſueverit, incommodi aliquid inferat.

F I N I S.